

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΤΕΕ Β' ΚΥΚΛΟΥ 2004

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιώργος Μπαμπινιώτης
Η Ελληνική Γλώσσα, Παρελθόν - Παρόν - Μέλλον

Το θέμα που τίθεται, μετά από το γενικότερο καθορισμό της έννοιας της φυσιογνωμίας της γλώσσας, είναι ειδικότερα αν η φυσιογνωμία της ελληνικής γλώσσας, που ενδιαφέρει εδώ, μπορεί να διατηρηθεί αλώβητη και μετά την ένταξή μας στην ΕΟΚ. Πόσο αποφασιστική για τη μορφή της ελληνικής γλώσσας, κι ίσως και για την ίδια την ύπαρξή της, μπορεί να αποβεί η στενή επαφή της με τις άλλες γλώσσες της Κοινότητας, γλώσσες αντικειμενικά ισχυρότερες, με την έννοια ότι μιλιούνται από περισσότερους ανθρώπους, κι ότι μερικές από αυτές (όπως η αγγλική, η γαλλική ή η γερμανική) έχουν καθιερωθεί ευρύτερα ως "δεύτερες" γλώσσες, ως γλώσσες συνεννόησης στις εμπορικές κοινωνικοπολιτικές, πολιτιστικές και άλλες μορφές επικοινωνίας; Μ' άλλα λόγια, κινδυνεύει από τη συνθλιπτική επίδραση των γλωσσών αυτών η γλωσσική μας φυσιογνωμία;

Νομίζω ότι αποτελεί απλή καθημερινή διαπίστωση του καθενός μας πως πράγματι υφίσταται άμεσος κίνδυνος. Είναι αυτονόητο δηλαδή πως, όταν μεγαλώσουν οι ανάγκες κι οι ευκαιρίες επικοινωνίας, θ' αυξηθούν ακόμη περισσότερο και οι πιθανότητες για μιαν αλλοίωση της ιδιαίτερης φυσιογνωμίας της γλώσσας μας. Όταν, δε, λέω αλλοίωση, εννοώ την αλόγιστη, άκριτη, αβασάνιστη κι αθρόα εισροή λέξεων και τύπων μέσα στη γλώσσα μας, που συσσωρευόμενοι συνιστούν ότι έχω αλλού αποκαλέσει ρύπανση της γλώσσας μας. Ας συλλογιστούμε πως, χωρίς να υπάρχει ακόμη τόσο έντονη, στενή επαφή και υποχρέωση παράλληλης γνώσεως και χρήσεως των ξένων γλωσσών, η ελληνική κατακλύζεται ήδη από τη σωρεία των μπιζνεσμαν και μπάρμαν και σπόρτσμαν και κάμεραμαν και μπούμαν κ.τ.ό., που δημιουργούν συχνά την εντύπωση ανάμικτης γλώσσας. Ας θυμηθούμε ακόμη τον καταιγισμό που υφίσταται ήδη πάλι η γλώσσα μας, στο χώρο των ονομασιών, από ξενικές γλωσσικές μιμήσεις του τύπου πλυντηρέξ, αφρολέξ κ.τ.ό., που με φρίκη φέρνει στο νου μας την τραγική προφητεία του Σεφέρη πως, αν συνεχιστεί η κακοποίηση της γλώσσας μας, θα φτάσουμε μια μέρα να λεγόμαστε ... Ελληνέξ. Κι όλα αυτά, επαναλαμβάνω, σε μια περίοδο που η επίδραση των ξένων γλωσσών είναι σχετικά, από πλευράς χρήσεως, περιορισμένη.

Το αμέσως επόμενο ερώτημα που ανακύπτει αυτομάτως είναι, φυσικά, αν υπάρχει τρόπος άμυνας έναντι αυτής της απαράδεκτης κι επικίνδυνης καταστάσεως κι αν μπορεί κανείς να είναι αισιόδοξος για το μέλλον της γλώσσας μας. Η δική μου απάντηση είναι πως υπάρχουν ακόμη τρόποι και μηχανισμοί άμυνας που θα επιτρέψουν να αντιμετωπίσουμε αποτελεσματικά τη "νόσο", περιορίζοντας τουλάχιστον τις δυσμενείς της συνέπειες.

Όπως επανειλημμένως, γραπτά και προφορικά, έχω προτείνει (μάλιστα προ ετών αναγγέλθηκε κάποια σχετική πρωτοβουλία του Υπουργείου Πολιτισμού και Επιστημών, χωρίς όμως να δοθεί συνέχεια), θα πρέπει το ταχύτερο να συσταθεί ένα συμβουλευτικό σώμα, από ακαδημαϊκούς, πανεπιστημιακούς καθηγητές κι άλλους ειδικούς επιστήμονες με βαθιά γνώση κι ευαισθησία για τη γλώσσα, που θα έχει ως έργο της να προτείνει λέξεις και επιστημονικούς όρους πλασμένους μέσα από την ελληνική γλώσσα ή προσαρμοσμένους στους κανόνες λειτουργίας της, έτσι ώστε να βοηθούνται πρακτικά κι αποτελεσματικά αυτοί που τώρα αναγκάζονται να χρησιμοποιούν ξένες λέξεις και όρους, ελλείψει αντιστοίχων ελληνικών - που δεν μπορούν, φυσικά, να πλάσουν οι ίδιοι. Μέριμνα της Πολιτείας πρέπει να είναι, ενσυνεχεία, να γενικεύσει τη χρήση αυτών των λέξεων-όρων, με την καθιέρωση τους στη Διοίκηση, την Εκπαίδευση, στα κρατικά μέσα ενημέρωσης κτλ.

Ένα δεύτερο μέτρο που είναι ανάγκη αλλά και μακροπρόθεσμος τρόπος προφύλαξης από ξενικές γλωσσικές επιδράσεις είναι, βεβαίως, η καλύτερη - βαθύτερη και συστηματικότερη - διδασκαλία της γλώσσας μας στο σχολείο. Αν διδαχθούμε σωστά και γνωρίσουμε σε βάθος τη νεοελληνική μας γλώσσα, η οποία έχει κληρονομήσει όλα τα προτερήματα της μακραιώνης παράδοσης και καλλιέργειας (μεγάλη ευχέρεια στην παραγωγή και στη σύνθεση, πλούσιο λεξιλόγιο με παραγωγικότερες ρίζες και, συγχρόνως, δυνατότητες θαυμαστής ακριβολογίας και δηλώσεως λεπτών σημασιολογικών αποχρώσεων), δεν θα έχουμε καμιά δυσκολία να εκφράσουμε οποιαδήποτε έννοια.

Τέλος, απ' όλα τα μέλη της Κοινότητας πρέπει να γίνει σεβαστή η αρχή, δημοκρατικό μαζί και επιστημονικό αξίωμα, πως δεν υπάρχουν πρώτες και δεύτερες σε αξία γλώσσες, καλύτερες και χειρότερες, πλούσιες και φτωχές. Κάθε γλώσσα, παρά την τυπολογική της διαφορά από τις άλλες, μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες επικοινωνίας των φορέων της, με πληρότητα, σαφήνεια και αυτάρκεια. Ο μύθος της υπεροχής ορισμένων γλωσσών βαδίζει στα ίδια ύποπτα και επικίνδυνα αχνάρια της υπεροχής ορισμένων λαών ... Η σύγχρονη γλωσσολογία έχει από καιρό διαλύσει τις ηθελημένες ή αθέλητες αυτές πλάνες. Η επάρκεια κάθε ανθρώπινης φυσικής γλώσσας είναι δεδομένη. Ως προς την Κοινότητα, οι πολίτες των κρατών-μελών που θα ζήσουν σ' αυτήν είναι σωστό να επιδιώξουν - και να διευκολυνθούν - να μάθουν μία ή περισσότερες από τις γλώσσες της. Μαθαίνοντας νέες γλώσσες μπαίνουμε σε νέους κόσμους, γνωρίζουμε καλύτερα τους ανθρώπους, συνδεόμαστε βαθύτερα κι ειλικρινέστερα με τους φορείς των γλωσσών - τα μέλη της Κοινότητας.

Η αρχή που δεχθήκαμε πιο πάνω καθορίζει και τη θέση μας στο ζήτημα της ύπαρξης ενιαίας γλώσσας της Κοινότητας. Ενιαία γλώσσα ούτε είναι δυνατό να υπάρξει (κι αν καθιερωνόταν τέτοια γλώσσα θα διαφοροποιείτο, με το χρόνο, σε κάθε χώρα), αλλά και ούτε και πρέπει να υπάρξει. Ο σεβασμός της προσωπικότητας κάθε μέλους της Κοινότητας επιβάλλει και σεβασμό της γλώσσας του. Κάθε σκέψη για καθιέρωση της ελληνικής ως ενιαίας γλώσσας της Κοινότητας, όσο ελκυστική και αν είναι για μερικούς από μας, είναι εκ των πραγμάτων ανέφικτη. Οι υποστηρικτές αυτής της άποψης ας παρηγορηθούν με τη σκέψη πως η διεθνής επιστημονική ορολογία είναι, για πολλές επιστήμες, κατά τα 2/3 ελληνική ή ελληνογενής. Αλλά και στο λοιπό λεξιλόγιο των γλωσσών της Κοινότητας η παρουσία της ελληνικής είναι έντονη και βαθιά ριζωμένη στην καθημερινή επικοινωνία των ανθρώπων, είτε μιλούν για democracy είτε για architecture, για egoism ή για photograph, για politics ή, ακόμη, και για paradox και mystery.

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ Β' ΚΥΚΛΟΥ σ. σ.162-164

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ Α'

1. Για καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις να γράψετε στο τετράδιό σας το αντίστοιχο γράμμα της πρότασης και δίπλα την ένδειξη **Σωστό** ή **Λάθος**, ανάλογα με το νόημα του κειμένου.
 - α. Μετά την ένταξή μας στην ΕΟΚ κινδυνεύει η γλωσσική μας φυσιογνωμία.
 - β. Δεν υπάρχει αθρόα εισροή ξένων λέξεων και τύπων στη γλώσσα μας.
 - γ. Η σύσταση συμβουλευτικού οργάνου από την πολιτεία θεωρείται προϋπόθεση για την αντιμετώπιση της "νόσου".
 - δ. Ο ρόλος του σχολείου δεν είναι σημαντικός κατά το συγγραφέα για την προφύλαξη της γλώσσας μας από τις ξενικές επιδράσεις.
 - ε. Δεν είναι δυνατόν να υπάρξει ενιαία γλώσσα για όλα τα κράτη μέλη της Κοινότητας.

Μονάδες 10

2. "Ενιαία γλώσσα ούτε είναι δυνατόν να υπάρξει (και αν καθιερωνόταν τέτοια γλώσσα θα διαφοροποιείτο, με το χρόνο, σε κάθε χώρα), αλλά ούτε και πρέπει να υπάρξει". Να σχολιάσετε τη θέση του συγγραφέα σε μια παράγραφο.

Μονάδες 10

ΕΝΟΤΗΤΑ Β '

1. Να δώσετε ένα πλαγιότιτλο για καθεμιά από τις δύο παρακάτω παραγράφους.
«Τέλος της Κοινότητας»
«Η αρχή mystery»

Μονάδες 10

2. α. Να δώσετε ένα αντώνυμο (αντίθετο) για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:
δυσμενής, ευχέρεια, υπεροχή, ανέφικτος, άκριτη.

Μονάδες 5

- β. Να δώσετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:
μέριμνα, νόσος, αλώβητος, αθρόα, σαφήνεια

Μονάδες 5

ΕΝΟΤΗΤΑ Γ '

1. Να αποδώσετε την περίληψη του παραπάνω κειμένου χωρίς δικά σας σχόλια σε 100 περίπου λέξεις.

Μονάδες 20

2. Ο Γεώργιος Μπαμπινιώτης τονίζει ότι, ο σεβασμός της προσωπικότητας κάθε μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επιβάλλει και σεβασμό της γλώσσας του.
- Ποιοι είναι οι λόγοι που καθιστούν αναγκαία την προστασία της ελληνικής γλώσσας από τα φαινόμενα που την απειλούν.
 - Ποιοι οι τρόποι με τους οποίους τα μέσα μαζικής επικοινωνίας οφείλουν να δείχνουν σεβασμό απέναντι στη γλώσσα μας.

Να διατυπώσετε τις απόψεις σας για τα παραπάνω με τη μορφή άρθρου σε 450-500 λέξεις για να δημοσιευτεί σε εφημερίδα της περιοχής σας.

Μονάδες 40

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ Α΄

- α. Σωστό
 - β. Λάθος
 - γ. Σωστό
 - δ. Λάθος
 - ε. Σωστό
- Δεν είναι ούτε εφικτό, ούτε αναγκαίο να θεσμοθετηθεί ενιαία γλώσσα στις χώρες τις ΕΕ. Κάτι τέτοιο θα ερχόταν σε αντίθεση με την αρχή του σεβασμού της προσωπικότητας των πολιτών της κοινότητας, γιατί η γλώσσα αντιπροσωπεύει την κουλτούρα και τον πολιτισμό του κάθε λαού. Από την άλλη, ακόμα κι αν επικρατούσε μια τέτοια άποψη, με το πέρασμα του χρόνου θα γινόταν αισθητές οι διαφοροποιήσεις της επίσημης γλώσσας από χώρα σε χώρα. Έτσι όμως θα καταστρατηγούνταν η ιδιαίτερη πολιτιστική φυσιογνωμία των λαών, και στην πράξη θα οδηγούμασταν πάλι κατά κάποιο τρόπο στην ίδια κατάσταση της πολυγλωσσίας που προϋπήρχε.

ΕΝΟΤΗΤΑ Β΄

- Δεν υπάρχουν πρώτες και δεύτερες σε αξία γλώσσες.
Δε μπορεί και δε πρέπει να καθιερωθεί ενιαία γλώσσα στην κοινότητα.
- αντώνυμα:*
ευμενής, δυσχέρεια, κατωτερότητα, εφικτός, συνετή
 - συνώνυμα:*
φροντίδα, ασθένεια, άτρωτος, μαζική, διαύγεια

ΕΝΟΤΗΤΑ Γ΄

- Ο Γ. Μπαμπινιώτης αναφέρεται στους κινδύνους που απειλούν τη γλώσσα μας, μετά την ένταξή μας στην ΕΟΚ και προτείνει τρόπους αντιμετώπισής τους. Αρχικά θεωρεί επικίνδυνη την επίδραση των λεγόμενων ισχυρών γλωσσών της κοινότητας και αναφέρεται στην εισβολή των ξενικών λέξεων που ρυπαίνουν τη γλώσσα μας. Στη συνέχεια προτείνει, τη δημιουργία συμβουλευτικού σώματος ειδικών επιστημόνων που θα προτείνει ελληνικούς επιστημονικούς όρους για την αντικατάσταση των ξενικών. Θεωρεί επίσης πολύ σημαντική την αναβάθμιση της γλωσσικής διδασκαλίας στο σχολείο. Τέλος εκφράζει την άποψη ότι δεν υπάρχουν ανώτερες και κατώτερες γλώσσες και ότι επιβάλλεται ο σεβασμός της γλωσσικής ιδιαιτερότητας του κάθε λαού.
- Προτεινόμενος τίτλος άρθρου:
Η Ελληνική γλώσσα έχει ανάγκη από προστασία.

A. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο πρόλογος μπορεί να γίνει με γενική διαπίστωση. Μπορεί δηλ. να γίνει μια αναφορά στην καθημερινή κακοποίηση της γλώσσας καθώς επίσης και στην αλλοίωση της φυσιογνωμίας της με τη μαζική εισβολή ξένων λέξεων στο λεξιλόγιό μας. Τη γλώσσα μας όμως οφείλαμε να τη σεβόμαστε γιατί έτσι σεβόμαστε τον πολιτισμό μας.

Β. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΖΗΤΟΥΜΕΝΩΝ

Είναι αναγκαία η προστασία της γλώσσας μας, εξαιτίας των παρακάτω λόγων:

- υποβάθμιση γλωσσικής διδασκαλίας στην εκπαίδευση, εξαιτίας του τεχνοκρατικού χαρακτήρα του σύγχρονου σχολείου
- η μη ανάγνωση βιβλίων λόγω της κυριαρχίας της εικόνας (ΜΜΕ)
- η προώθηση από τα ΜΜΕ ξενόφερτων πολιτιστικών προτύπων που οδηγούν τους νέους κυρίως ανθρώπους στην ξενομανία και το μιμητισμό
- η εισβολή νέων επιστημονικών όρων που συνοδεύουν τη χρήση της νέας τεχνολογίας
- η κυριαρχία της αγγλικής γλώσσας όπως αυτή προωθείται στα πλαίσια του πολιτιστικού ιμπεριαλισμού

2ο ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ

Με ποιούς τρόπους τα ΜΜΕ οφείλουν να δείχνουν σεβασμό στη γλώσσα μας:

- με την αποφυγή κακοποίησης της ελληνικής γλώσσας
- με την προβολή της ελληνικής γλώσσας και του νεοελληνικού πολιτισμού
- με τη σωστή γλωσσική κατάρτιση που θα πρέπει να έχουν όλα τα πρόσωπα που εκφέρουν λόγο στα ΜΜΕ
- με την προβολή εκπομπών λόγου, στις οποίες οι πνευματικοί άνθρωποι θα μπορούν να εκφράζουν τις απόψεις τους για την ανάγκη σεβασμού και προστασίας της γλώσσας μας
- με την προώθηση του βιβλίου μέσα από εκπομπές που θα στοχεύουν στην ανάδειξη της αξίας του (βιβλίου)

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Επειδή γλώσσα σημαίνει πολιτισμός και επειδή ειδικά σήμερα την εποχή της παγκοσμιοποίησης τείνει να επικρατήσει η πολιτιστική ισοπέδωση και η ομοιομορφία, σεβασμός στη γλώσσα μας σημαίνει και σεβασμό στην πολιτιστική μας ιδιαιτερότητα, στην κουλτούρα μας, στην παράδοσή μας. Σ' όλα αυτά δηλαδή που διαμορφώνουν την προσωπικότητά μας.